

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE TEMEL YAŞAM ALANLARINDAN HAREKETLE BİLGİSAYAR DESTEKLİ BİR KAYNAK ÖNERİSİ: GÖRSEL SENARYO

Hamide Merve ALTIPARMAK

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
merve6parmak@hotmail.com

Şeyda ÖZCAN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
seyda-ozcan@hotmail.com

Özet

Hayatın her alanında kullanılabilir bir boyuta ulaşan teknoloji, eğitim sürecinin de vazgeçilmez tamamlayıcılarından biri olmuş, eğitimde hem araç hem de amaç haline gelmiştir. Eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için teknoloji destekli materyaller ve etkinlikler tasarlanmaya başlanmıştır. Öğretme sürecinin temeli olan "Kime, neyin, nasıl" öğretileceği sorularının cevabı verilirken, "nasıl" sorusunu cevaplandırmada bilişim teknolojilerinden alınabilecek birçok cevap bulunmaktadır (Büyükaslan, 2007). Buna rağmen teknolojinin eğitim ortamlarındaki kullanımının sınırlı olduğu görülmektedir. Eğitimde teknoloji kullanımının önem kazandığı fakat uygulama ve materyal oluşturma bakımından eksikleri bulunan alanlardan biri de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimidir. Bu amaçla çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkıda bulunacağı düşünülen bilgisayar destekli bir materyal önerisi sunulmuştur. Görsel senaryo adı verilen bu materyalin oluşturma ve uygulama boyutu ele alınmıştır. Görsel senaryonun, öğrencinin derse etkin olarak katılımını sağlaması ve öğrenci gelişiminin süreç içerisinde değerlendirilerek geri bildirim sağlanması bakımından öğrenmeyi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Hakkari, Kantar, Bayram, İbili ve Doğan, 2009: 275). Materyal, web tabanlı bir site aracılığıyla hazırlanmıştır. Çalışma için hazırlanan görsellerin kullanılabilirliğine yönelik Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında fiili olarak görev yapan üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Materyalin uygulaması Gürcistan/Tiflis - Yunus Emre Enstitüsü'nde öğretim gören A1 seviyesindeki iki sınıf üzerinde yapılmıştır. Materyalin uygulanabilir olduğu, derse yardımcı bir materyal niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Bilgisayar destekli öğretim, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Görsel senaryo*

A COMPUTER-AIDED RESOURCE RECOMMENDATION BASED ON THE BASIC LIFE SPACES IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: THE STORYBOARD

Abstract

Technology, which has reached a dimension that could be used in every field of life, has also become one of the indispensable supplementary elements and both an instrument and a goal in the process of education. Technology-aided materials and activities have been started to be designed in order to achieve the educational goals. While answering the questions of "what, to whom and how" to teach, which are the basis of the teaching process, there are many answers that could be acquired from the information technologies for the question of "how?" (Büyükaslan, 2007). Despite this, it is observed that the use of technology within educational settings is limited. One of the fields in which the use of technology has gained importance but there are some deficiencies in establishing applications and materials as well, is the teaching of Turkish as a foreign language. With this purpose, a computer-aided

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Yaşam Alanlarından Hareketle Bilgisayar Destekli Bir Kaynak Önerisi: Görsel Senaryo

material recommendation that was thought to contribute to the teaching of Turkish as a foreign language, was suggested. The dimensions of establishment and implementation of this material called “the Storyboard” were discussed. The Storyboard was thought to affect learning in a positive way in terms of enabling students to attend the lesson actively and providing feedback by assessing the student development in the process (Hakkari, Kantar, Bayram, İbili, Doğan, 2009: 275). The material was created through a website. The views of three specialists actually working in the field of teaching Turkish as a foreign language on usability of the images designed for the study were asked. The material was implemented on two A1-level classes from Yunus Emre Institute in Tbilisi, Georgia. It was concluded that the material was usable and had the quality of a supplementary material for the classes.

Key Words: Computer-Aided Teaching, Teaching Turkish as a Foreign Language, the Storyboard.

Giriş

Teknoloji, hayatın her alanında kullanılabilir bir boyuta ulaşmıştır. Bu alanlardan biri de eğitimidir. Teknoloji eğitimde hem amaç hem de araç olarak kullanılmaktadır. Teknoloji tabanlı materyaller, eğitim amaçlarını gerçekleştirmek üzere araç haline gelmekte böylelikle materyaller her an her yerde kullanıma hizmet edebilmektedir. Materyallerin bu özelliği, onları eğitimin her alanında etkili ve kullanıma açık hale getirmektedir. Çağın gereklerine göre gelişmeye ve değişmeye açık olan dilin öğretiminin de teknolojik gelişmelere karşı duyarız olması düşünülmemelidir. Bilgisayar desteğiyle oluşturulan kısa filmler, videolar, flaş kartlar, karikatürler, posterler gibi materyaller dil öğretiminde kullanılmaktadır. Görsel senaryo da dil öğretiminde teknolojiden destek alarak kullanılabilir materyallerden biridir. Görsel senaryo, dil öğretilere farklı bir kaynak olmasının yanı sıra kişiye özgür bir şekilde kendi materyalini hazırlayabilme imkânı sunmaktadır.

İnsanoğlunun doğal ve sosyal çevresine hâkim olma isteğinin en büyük yardımcısı eğitim ve teknolojidir. Yaşamın her adımını yönlendiren eğitim, teknoloji ile zenginleşmekte, günün koşulları eğitim istemlerini artırdıkça eğitimin bilim ve teknolojiden yararlanması neredeyse zorunlu hâle gelmektedir (Keser, Şen, Göçmenler ve Demirel Kalfa, 2002: 189). Bilgiyi olabildiğince kısa sürede elde etmek ve böylelikle zamandan tasarruf sağlayarak eğitim kalitesini artırmak amacıyla teknolojiden faydalanmak oldukça önemlidir. Teknolojiyi insanla buluşturan, kullanım alanı en yaygın ve en gelişmiş araçlardan biri bilgisayardır.

Bilgisayarların eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında kullanılması, bilgisayar destekli eğitimi ifade etmektedir. Bilgisayarın; sınıf içinde öğretmene yardımcı olacak şekilde derste işlenecek konular için hazırlanan ses, görüntü, video gibi ders materyallerin sunulması ya da uzaktan eğitim yoluyla verilen derslerin sınıfa ulaştırılmasında kullanılması ise bilgisayar destekli eğitimi ifade etmektedir (Sülükçü, 2011: 101).

Öğretme sürecinin temeli olan “Kime, neyin, nasıl” öğretileceği sorularının cevabı verilirken, “nasıl” sorusunu cevaplandırmada bilişim teknolojilerinden alınabilecek birçok cevap bulunmaktadır (Büyükaşlan, 2007). “Nasıl” sorusunun cevabı öğretim alanının amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin; Türkçe

öğretiminde bilgi teknolojilerinin kullanılması ile bilginin sesli, görüntülü ve metin tabanlı sunulması olanaklı hale gelmektedir. Görerek, duyarak, uygulayarak öğrenmenin sağlanması, tüm öğrencilere hitap eden bir öğrenme sürecinin oluşmasını sağlamaktadır (Açık Önkaş, 2010). Öğretme sürecindeki “kime” sorusunun cevabı ise; eğitimi alacak olan kitlenin özelliklerinin bilinmesinin yanı sıra, teknolojiden faydalanma boyutunu etkileyecektir. Bu bağlamda hem hedef kitle hem de hedef kitlenin özelliklerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Örneğin; bir dilin ana dili veya yabancı dil olarak öğretiminde tasarlanacak materyallerin farklı özelliklerde olması beklenir.

Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal kullanımı oldukça önemlidir. Her seviyeye (A1, A2, B1, B2, C1, C2) uygun, sürekli geliştirilebilir materyaller hazırlamak için en önemli araç bilgisayar olduğundan dil öğreticilerinin de bilgisayar destekli materyal hazırlamayı bilmeleri yararlı olacaktır (Sülükçü, 2011: 112).

Bilgisayar destekli materyaller her duruma, konuya, seviyeye, öğrenme alanına uygun olarak bulunmamaktadır. Öğreticilerin kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda materyal oluşturabilecekleri internet siteleri ya da bilgisayar programları bulunmaktadır. “*Storyboard*” adı verilen görseller bu materyallerden biridir. Ancak “*Storyboard*”, çalışmada kullanıma amacı ve çalışma alanının Türkçe olmasından dolayı “Görsel senaryo” olarak adlandırılmıştır.

Görsel senaryo genellikle reklam ve film çekimi öncesinde hikâyenin tanıtımı için kullanılırken, zengin görsel unsurları sayesinde anlaşılabilirliğe katkısı olacağı düşüncesiyle eğitim amaçlı bir materyal olarak da kullanılabileceğini akla getirmektedir. Reklam ve film çekimlerinde teknik olarak her sahnede hangi olayın gerçekleştiğini gösterirken (Hakkari, Kantar, Bayram, İbili ve Doğan, 2009: 270), eğitimde ise hazırlanan görsel kareler yardımıyla anlatılmak istenen olay akışının net olarak görülmesini kolaylaştıracaktır.

Çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde görsel senaryo kullanımıyla dil öğrenenlere alternatif bir materyal önerisi sunulmuş ve amaçlanmıştır. Bu materyalin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesinin öğretmene ve konuya bağlı olduğu gösterilmiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde filmler, videolar, flaş kartlar, karikatürler, posterler gibi görsel yönü ağır basan materyallerin kullanılması tavsiye edilmesine rağmen bu araçların öğrenme sürecine dâhil edilmesine yönelik bilgi eksikliği olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bilgisayar destekli materyallerin oluşturulması her zaman mümkün olamamaktadır. Çalışmada, görsel senaryo ders materyali olarak tanıtılmış ve bu materyalin dil öğretim sürecinde ne şekilde kullanılacağına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Her zaman hazır materyale ulaşmak olanaklı olmadığından öğretmenlerin teknoloji imkânlarından faydalanarak amaçlarına uygun materyal oluşturmalarında görsel senaryonun faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik bir literatür taraması yapılmıştır. Literatürde bu alana ilişkin materyal geliştirme çalışmalarının sınırlı olduğu görülmüştür. Buna yönelik bir materyal geliştirme sürecine girilmiştir. Oluşturulacak materyalin tüm seviyelere (A1, A2, B1, B2, C1, C2) ve tüm konulara uyarlanabilmesi için bilgisayar destekli olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenle materyal www.storyboardthat.com adlı site üzerinden geliştirilmiştir. Hazırlanan materyal aracılığıyla Gürcistan/Tiflis Yunus Emre Enstitüsü'nde öğrenim gören A1 seviyesindeki öğrencilere yönelik konuşma etkinliği düzenlenmiştir.

Çalışmada, Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni'nde ifadesini bulan yaşam alanlarına yönelik, A1 seviyesine uygun ve tarama modeli kullanılarak bilgisayar destekli görsel senaryo oluşturulmuştur.

Materyalin Geliştirilmesi

Öğrenme sürecinde kullanılacak materyallerin bilinenden bilinmeye, yakından uzağa, somuttan soyuta doğru ilerlemesi tavsiye edildiğinden yaşam alanlarını temel alan materyallerin, bu özelliklere sahip olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla elektronik ortamda *storyboard* hazırlama imkânı sunan bir internet sitesinden faydalanılmıştır. *Storyboard* hazırlama süreci genellikle profesyonel yazılımlarla gerçekleştirilmektedir. Ancak bu çalışmada görsel senaryonun eğitim sürecinde de kullanılmasını amaçlayan bir internet sitesinden yararlanılmıştır. İnternet sitesinde hâlihazırda verilen çeşitli mekânlar (ev, okul, iş, şehir hayatı, tarihi mekânlar vs.), karakterler (tarihi devirlere, sosyal statülere ve cinsiyete göre, kadın, erkek, bebek, çocuk), içi boş konuşma balonlarının olmasının yanı sıra istenilen şekilleri yüklemeye imkân sağlayan bir bölüm bulunmaktadır. Mekân, karakterler, eşyalar ve tercihen daha birçok unsur, oluşturulmak istenen duruma göre seçilip karelere yerleştirilmektedir. Kişisel kullanıma açık olan görsel senaryolar, senaryoyu oluşturan kişinin seçeceği kişi ya da kişiler tarafından da görülebilmektedir. Bu ortamda hazırlanan görsel materyaller kaydedilip elektronik ortamda saklanabilmektedir.

Çalışmada A1 seviyesinde Çerçeve metinde (Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni) de belirtilen yaşam alanlarına uygun olarak bir öğrencinin gün içerisinde görebileceği çeşitli mekânlar ele alınmıştır. Bu mekânlara uygun görsel tasarımlar oluşturulmuştur. Bu tasarımların kronolojik sıralamasına (gün içerisindeki gerçekleşme sırası) dikkat edilmiştir. Mekânların seçiminde *dilin yaşantı temelli öğrenilebileceği ve öğretilbileceği* düşüncesinden hareket edilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dili yaşamda kullanabilme yani hayatîlik ilkesi önem kazanmaktadır. Yaşam alanlarını temel alan etkinlik örnekleri, dili öğrenmek isteyenlerin karşılaştıkları ya da karşılaşacakları ortamları içereceğinden, öğrenmeye karşı güdüleyici bir unsur oluşturacaktır.

Diller için Avrupa Ortak Çerçeve Metni'nde de belirtilen dil kullanım alanları bu durumu destekler niteliktedir. Çerçeve metinde dil kullanımının belli bir

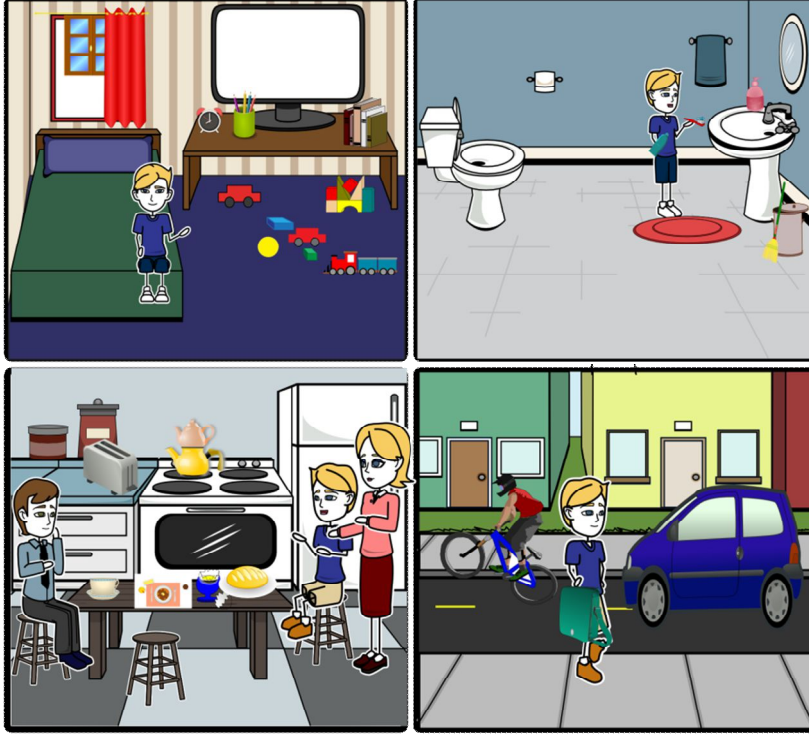
durum bağlamında, sosyal yaşamın düzenlediği dil kullanım alanlarında gerçekleştiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca dil öğrenenlerin hazırlanacağı alanların seçimi; durumların, amaçların, görevlerin, konuların; öğrenim ve sınav materyali için kullanılan metinlerin ve etkinliklerin seçimini etkileyeceği belirtilmektedir (Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, 2013: 49).

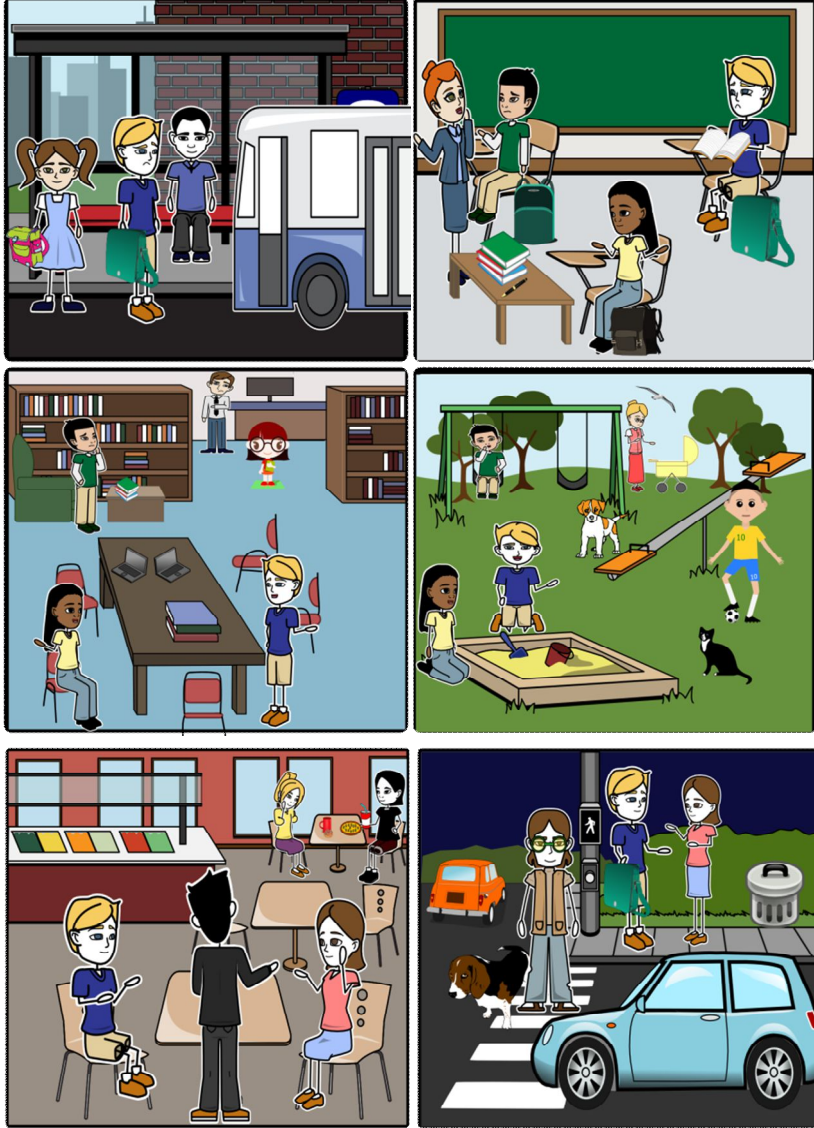
Dil kullanım alanlarına göre oluşturulan görseller dilin tüm beceri alanlarına uygun olarak kullanılabilir. Görsel senaryo, işitsel ve yazılı öğelerle desteklenerek birçok beceriye dönük etkinlik planlanabilmektedir. Çalışma için hazırlanan görsel senaryoda ses veya herhangi bir yazılı eklenti yapılmamış, görsellerin konuşma ya da yazma becerisine dönük olması planlanmıştır. Öğrencilerden beklenen; sırasıyla verilen görsellerden hareketle bir öğrencinin gün içerisinde bulunabileceği mekânlar/yaşayabileceği durumları mantık akışı içerisinde sözlü ya da yazılı olarak ifade etmeleridir.

Çalışma için hazırlanan görsellerin kullanılabilirliğine yönelik yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında fiili olarak görev yapan üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda etkinlik için hazırlanan görsellere son şekli verilmiştir. Yeniden düzenlenen görsellerle hazırlanabilecek etkinliklerin uygulama sürecine yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

Çalışma için hazırlanan görsel kareler tek tek incelenir. Görsellerin hangi mekâna ait olduğu sorulur. Ardından mekâna ait bütün nesnelere ve kişilere yönelik kelimeler sorgulanır. Mekâna ait bütün kelimelerin bilindiğinden/öğrenildiğinden emin olunduktan sonra tüm kareler tek tek yorumlanır. Yorumlanan karelerin hikâyesi birleştirilerek tüm görseller için tek bir hikâye oluşturulur. Bu etkinlik, konuşma ya da yazma becerisine yönelik olarak bireysel ya da grup çalışması şeklinde düzenlenebilir. Ayrıca karelerin tek tek yorumlanması konuşma etkinliği olarak yapılırken ortak hikâyenin oluşturulması aşaması yazma etkinliği olarak da planlanabilir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Yaşam Alanlarından Hareketle Bilgisayar Destekli Bir Kaynak Önerisi: Görsel Senaryo

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Yaşam Alanlarından Hareketle Bilgisayar Destekli Bir Kaynak Önerisi: Görsel Senaryo

Görsel senaryonun sınıf içi kullanımını görmek ve varsa eksik yönlerini tespit etmek amacıyla Gürcistan/Tiflis - Yunus Emre Enstitüsü'nde öğrenim gören A1 seviyesindeki iki sınıf üzerinde uygulama yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmacılar tarafından Gürcistan/Tiflis - Yunus Emre Enstitüsü'nde görev yapan uygulama öğretmenine ulaşıp görsel senaryo etkinliğinin uygulama süreci aşama aşama anlatılmıştır. Yönergelere göre uygulanan etkinliğe dair dönüt alınmıştır. Uygulama öğretmeni dönütlerini, öğrencilerin hazırbulunuşluğu ve etkinliğin uygulama süreci olmak üzere iki açıdan ele almış ve araştırmacılara sunmuştur. Uygulama sürecinde öğrencilere görsellerde yer alan nesnelere, nesnelere sayısı, mekân ve eylemler sorulmuş görsellerin anlaşılabilirliğine yönelik herhangi bir sorun yaşanmadığı belirtilmiştir. Ancak öğrencilerin A1 seviyesine yeni başlamış olmaları sebebiyle henüz öğrenmedikleri ekler ve yapılar, onların cümle kurmalarına engel teşkil etmiştir. Bu nedenle etkinlik, nesne ve eylem odaklı uygulanmıştır. Bu yolla görsellerde yer alan nesnelere adları sorulmuş, bilinen nesnelere pekiştirilirken bilinmeyenlerin de öğretilmesi sağlanmıştır. Ardından görsellerin hangi eylemleri yansıtabileceği sorulmuş böylelikle görsellere uygun eylemlerin bulunması sağlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bilgisayar destekli materyallerin dil öğrenme ve öğretme sürecine dâhil edilmesinin öğrencilerin derse karşı dikkatlerini artıracığından yola çıkılarak bir materyal önerisi sunulmuştur. Görsel senaryo adı verilen materyalin hem hazırlama hem de uygulama sürecinin oldukça pratik olduğu görülmüştür.

Görsel senaryonun öğrencinin derse etkin olarak katılımını sağlaması ve öğrenci gelişiminin süreç içerisinde değerlendirilerek geri bildirim sağlanması bakımından öğrenmeyi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Hakkari vd., 2009: 275).

Çalışma kapsamında ele alınan görsel senaryo, öğretmenlerin dersin konu ve amaçları doğrultusunda istedikleri gibi şekillendirebilecekleri bir materyaldir.

Hazırlanan materyalle oluşturulan konuşma etkinliği, Gürcistan/Tiflis - Yunus Emre Enstitüsü'nde öğrenim gören A1 seviyesindeki öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Materyalin uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Materyalin hazırlanması sürecinde yapılan literatür taramasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik, bilgisayar destekli birçok materyal önerisinde bulunduğu ancak uygulama örneklerinin eksik kaldığı görülmüştür. Bu alanda hazırlanan materyallerin oluşturulma aşamasının yanı sıra uygulama boyutunun da ele alınması gerekmektedir.

Materyallerin uygulama boyutu, materyale ilişkin eksikliklerin görülmesini sağlamakla beraber, uygulanabilirliğe ilişkin aksaklıkların giderilmesine de yardımcı olacaktır. Bu çalışma kapsamında yapılan uygulama, öğrencilerin hazırlanma sürecine ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Öğrencilerin A1 aşamasının ilk haftasında olmaları, dil bilgisine yönelik pek çok yapıyı henüz öğrenmemiş olmaları bu etkinliğin cümle oluşturma boyutunda sıkıntılara sebep olmuştur. Bu nedenle bazı temel yapıların (hâl ekleri, basit zaman çekimleri, kalıplaşmış ifadeler vb.) öğretilmesinden sonra görsel senaryonun daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi düşünülmektedir.

Yaygın bir şekilde kullanılan bilgisayar, öğretim sürecinde kullanılan materyallerin kalıcılığını sağlama ve istenilen anda istenilen materyale ulaşmayı sağlaması açısından önem kazanmaktadır. Bu nedenle Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten bölümlerde, bilgisayar destekli öğretime yönelik materyal geliştirme dersleri yer almalıdır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk kültürünün ve bu kültüre ait öğelerin öğretilmesi esastır. Bu nedenle görsel senaryo hazırlamak adına Türkçe sitelerin oluşturulması ve çizimlerde Türk kültürüne ait öğelerin bulunması gerekmektedir.

Derse yardımcı materyal önerisi niteliğindeki bu çalışma, eleştiriler doğrultusunda değiştirilip geliştirilerek kullanılabilir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Yaşam Alanlarından Hareketle Bilgisayar Destekli Bir Kaynak Önerisi: Görsel Senaryo

Kaynakça

Açık Önkaş, N. (2010). Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımı ve kalıcı öğrenme. *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 1(2), 811-816.

Büyükaslan, A. (2007). "Yabancı dil Türkçenin öğretilmesinde yeni yöntemler: bilişim uygulamaları, çözüm önerileri". *I. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu (16-18 Mayıs 2007) Bildirileri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi - Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme. (2013).

Hakkari F., Kantar M., Bayram F., İbili E. ve Doğan M. (2009). "Ders notlarının senaryolaştırılması ve uygulaması". *XI. Akademik Bilişim Konferansı (11-13 Şubat 2009)*, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi.

Keser H., Şen N., Göçmenler G. ve Demirel Kalfa F. (2002). Web tabanlı öğretim materyali hazırlama sürecinin temel evreleri ve internet kullanımına yönelik bir uygulama örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4), 189-197.

Sülükçü, Y. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde (temel seviye A1) bilgisayar destekli materyal geliştirme ve bunun öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.